

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında.

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No - 87

HAYAT

Fiati her yerde 15 kuruş
Seneliği, posta ile 7.5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7.5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul bürosuna
muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

—NIETSCHE—

Cilt: IV

Ankara, 18 Teşrinievvel, 1928

Sayı: 99

Musahabe

Muharrir ve eser.

Geçen gün bir arkadaşla Avrupa müelliflerinden ve eserlerinden bahsediyorduk. Beşerin zihnini işgal eden en ufak hadiseler en derin ve en etraflı tahlillere tabi tutulmuş, bizim nazari dikkatimizi celbe şayan görülmeyen şu ve bu eşya ve hadisat etrafında büyük eserler yazılmış.

Mesela, çocukluk zamanlarımızda bizim için yalnız bir eylence mevzuu teşkil eden Kara-göz hakkında bir Alaman muharriri koca bir cilt eser neşrediyor. Ve bu kitap içtimaî hayatın her hangi bir karanlık köşesini aydınlatmaya yardım ediyor.

Bazı muharrirler var ki yazdıkları kitaplar adeta bir kütüphane teşkil edecek kadar zengin. Bir kaç alimin ve müellifin iştirakile vücudde gelen zengin ve kıymetli ansiklopedileri ve külliyyatı ayrıca düşünmek lâzım. Üç dört coğrafiya

profesörü birleşince büyük ve insicamlı bir coğrafiya hazinesi meydana geliyor

Muharrirlerdeki bu veludiyet nereden ileri geliyor?

Bunun tahlilini yaparken arkadaşım şöyle bir neticeye vardık:

Bir defa Avrupalı muharrir tahsilinin temelinden itibaren araştırmaya, mevzular bulmaya ve bu mevzular etrafında düşünmeye ve yazmaya alıştırılmıştır.

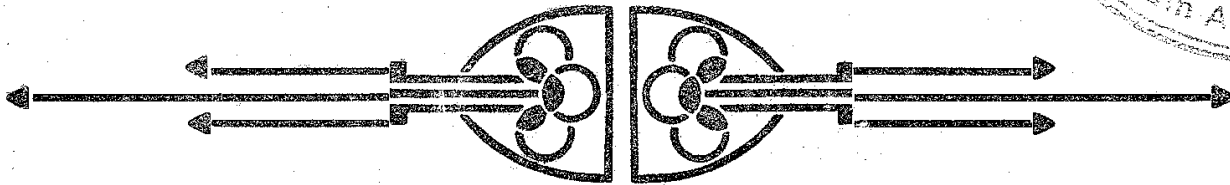
Talebelik hayatında bu zati saiy onda bir meleke hasıl etmiştir. Bu suretle cihanın her hadisesinde ve her şeyinde o tetkik olunacak bir mevzu bulabilir. Eğer zekası ve kültürü kuvvetli ise o mevzua orijinal bir renk de verebilir.

Diğer taraftan Avrupalı muhar-

ririn zekâsına refakat eden bir de usul (méthode) vardır ki ona şarkli her hangi bir muharrir tefevvuk temin eder. Usul öyle bir nur huzmesidir ki en ufak ve en karanlık noktalara tevcih olununca orada yeni bir şun ve hakaik âleminin yaşamakta olduğu seçilir. İlmin en müşkil ve fakat en zarurî ciheti de usulüdür. Usulün bu ve yahut şu şekilde taayün ve tatbik olunmasına nazaren de dünya ve hadisat ta bu ve ya şu şekilde görülebilir ve yahut bir çok cihetleri muzlim kalır.

Bilmiyorum ki arkadaşım kısaca yaptığımız bir sohbet esnasında muharrirlerin veludiyetine dair bu fikirlerde isabetsizlik varmı?

**

RADIO

Memleket hayatında hizmetleri ve mütenevvî tatbikleri

Telsiz telegraf ve telefon, denilebilir ki, 1921 senesine gelinceye kadar fennin ve hususiyle fizikin herkesce tamamen malum olmayan bir şubesini teşkil ediyordu. Vakıa herkes Radiodan bahs olunduğunu işitmiş idi ve bu ilme hayret ve takdir ediyordu; lâkin her halde bu yine anlaşılması mümkün olmayan esrarengiz bir şey add-olunuyordu.

Hususile askerî radio aletlerinin hattâ bahsı bile caiz görülmezdi.

Radionun bu serairengiz hali bilhassa vasatî Evropa Devletlerinde cari idi; çünkü buralarda milki ve askerî hükûmet bu yanlış ve haksız telekkiyi nizamlar ve kanunlar koyarak bir kat daha kuvvetlendirmiş idi. Bu türlü telekki hattâ ihtisas erbabına da sirayet etmiş ve bunlarda bile vukuf sahibi olmayanlarla radiodan bahs etmenin âdeta bir ihanet olacağı itikadını tevliid etmişti.

Bu hâl 1922 senesine kadar böylece devam etti. 1922 senesinde ise Amerikadan yeni yeni haberler intişar etmeye başladı: halk tarafından orada binlerce radio âhize aletlerinin tesis edilmekte olduğu ve radio mürsile stasyonları rekz etmek ve bunlar vasıtasıyla âhize sahiplerine konferanslar ve konserler dinletmek maksadiyle bir çok şirketlerin teessüs eylemekde bulunduğu söylenildi.

İngilizce *Broadcasting* ismi almış olan bu cereyan bütün Amerikada öyle bir heyecan uyandırdı ki ahizelerin adedi milyonu geçti, 700 aded mürsile merkezleri de vücuda geldi.

Radionun Amerikada böyle suhuletle teammümü ise Amerika Cemahiri Müttefikasında radionun

kanunen hükûmet inhisarında olmaması ve binaenaleyh herkesin alet imal ve fûruht eylemek hak ve salahiyetine malik bulunması sayesinde.

Radionun halk arasında istimali böyle tevessü edince artık bila istisna her memlekette yeni nizamlar koymaya mecburiyet hâsıl oldu, çünkü ilk şiddetli nizamlar hiç de icraat ve filiyata mutabık deyildi, ve her günkü hayatın icabatına da muvafık gelmemeye başlıyor idi.

Bu yeni vaziyet - İngiltere dahi dahil olduğu halde - sair bilcümle Evropa hükûmetlerinde radio sisteminin heniz şedid bir askerî kontrolü altında bulunmakta olduğu ve asker olmayanların da hattâ radio tesisatına yaklaştırılmamakta bulunduğu bir zamanda hâsıl olmuş idi.

Evropa dahilindeki bu kuyud ve şurutu ilk ortadan kaldıran ise İngiltere ile Fransa olmuştur; şöyle ki: Amerikadan bir çok radio aletleri ve bunların da aksam ve teferrüatı vürud etmekte olduğu için halk artık o eskimiş olan nizamlara ittiba etmeyerek yüzlerce radio ahizelerini tesise koyuldu ve bunun üzerine de muhtelif hükûmetler yeni zuhur eden bu cereyanı artık hususi nizamlarla kayd altına almak mecburiyetinde kalmadı.

Bu gün, mesela Almaniyada, bütün eski takayyüdler kalkmış olduğundan halk yalnız kendi elindeki aletleri sadece bir kartpostal ile ve hattâ telefonla ait olduğu makama bildirmekte ve her ay 2 markdan ibaret olan resmini de kezalik posta ile gönderebilmektedir. Bu suhuletin neticesinde artık umuma mahsus radiolar pek ziyade tevessü etti. Günde binlerce kimseler hem aletlerini haber veriyor hemde ayda 2 marklık cüzî bir resmi edâ ediyor.

Bütün dünya dahilinde bu gün *anten*-lerin ve radio aletlerinin adeden 10:15 milyona balığ olduğu

ve umumî irfan ve iktisada medar olmakda bulunduğu göz önüne getirilince radionun ne kadar tevessü etmiş olduğu anlaşılır. Yalnız şarki, ve mesela Japonyayı alalım: bizimle beraber radiyu kabul etmiş olan Japonyada bu gün 300.000 abone mevcud olduğu düşünülürse radionun o uzak memlekette bile ne derece teammüm ve intişar etmiş olduğu tezahur eder.

Filhakika radio ahizeleri hali hazırda her medeni memlekette halkın refahına hadim olmakta bulunduğu gibi istikbalde daha ziyade terekki ve tevessü ihtimalati da pek büyük olan bu cereyanı teşci ve tergîbe ve halkın tezyîdi menafii yolunda ona muzaheret etmeye muhtelif memleketlerin hükûmetleri çalışmaktadırlar.

Bu umumî izahattan sonra *Broadcasting*-i ya'ni halka ve avama radionun fenni cihetini bir iki kelime ile şerh edelim.

Broadcasting denilince bir radio mürsile merkeziyle bir çok, ve bazan yuzbinlerce, âhize merkezleri göz önüne gelir. Bu *Broadcasting* tabiri ise konser, konferans ve sairenin bir mürsile merkezi vasıtasıyla *esîr* dahiline neşri, ve akîbinde de bir çok âhize aletleriyle ahz olunarak samiînin istifade ve eylencesi, ve yahut ta'lim ve terbiyesi zımında tāmîmi demektir.

Mürsile stasionından intişar eden elektrik mevcleri saniyede 300.000 kilometre mıkdarında pek büyük bir sür'atla, ve fakat bittabi gittikçe kuvvetlerini kaybetmek şartıyla, ilahihaye yayılırlar. En büyük kudreti intişare malik olan mürsile stasionunun menzili de tabii en büyük olur.

Halka ve umuma mahsus olan ya'ni *Broadcasting* denilen, radionun bir memlekette te'sisinde pek büyük ehemmiyet ve azîm bir faide ve kıymet vardır; zira mürsilelerin programı icab edenler marifetiyle evvelden

tesbit ve ait olduğu makamların lüzum ve ihtiyaclarına göre tanzim edilebileceyinden şu halde bu te'sisat hem millî hem de beynelmilelî bir ehemmiyeti ihraz edebilir. *Hulasa Broadcasting* merkezleri sayesinde halk adeta cihan hars ve irfanına iltihak ve irtibat peyda etmiş olur.

Şimdi de telsiz telefonun muhtelif hizmetleri, ya'nî meselâ posta işlerinde, askerî hususlarda, tayyarelerde, iktisadî ve idarî sahede, ve harsu irfan hususlarında olan tatbikatı hakkında bir iki söz söyleyelim.

POSTA İŞLERİNDE. — Bu gün telli telegraf ve telefon istimali — pek büyük olan tesis masrafından sarfi nazar — gerek sür'at ve gerek emniyet noktai nazarından artık posta işlerinin inkişaf ve terakkisinde bir âmil olamaz. Nüfusu sık olmayan arazi dahilinden geçerek bilhassa uzun mesafelerde uzanan telegraf hatlarının ekseriya inkıtaa oğramaları yüzünden mucip olacakları intizamsızlıkları hele göz önüne getiriniz! Hatların böylece munkati olması telefon ve telegraf muhaberesini bazan günlerce ve fakat her halde saatlarca ta'tile duçar eder ve bu da posta işlerinin sür'at ve intizam ile cereyan etmesine büyük bir mâni teşkil edeceyi gibi posta muamelatının emniyet ve selamette icrasını da haleldar eder. Kezalik telli telegraf ve telefon Devletin emniyet ve asayîşi noktai nazarından da noksanı haiz bir usuldur.

Harp vukuında hatlar pek kolay tahrip edilebilir ve bununla da bir çok şehirler ve memleket aksamı ile ordular birbirinden ayrılmış bulunur.

Ecnebi memleketlerin posta muhaberatında ve hali hazırda ise *Radio* denilen telsiz muhabere vasıtaları kullanılmaktadır ki hem fennen daha kolaydır, hem de bilhassa muhtelif memleketlerden geçecek olan telegraflara ait ücret mevzui bahs olmayacağı için daha mükemmel bir muhabere usulüdür.

RADİONUN ASKERÎ HUSUSATTA İSTİMALİ. — Telsiz telegraf ve telefonun orduda haiz olduğu ehemmiyet derecesi sair her yerde olduğundan daha ziyadedir; çünkü evvel emirde mücavir memleketlerin ister bîtaraf ve ister muhasım olmasını asla nazarı itibara almağa hacet kalmayarak dünyanın bütün aksamıyla daimi surette irtibat halinde bulunmak keyfiyeti temin edilmiş ve bu irtibat dahi düşmanın tahribatından tamamiyle masun bulunmuş olur.

Filhakika muhafaza altına alınması lâzımgelecek hatlar mevcut deyildir, düşman eli de merkezin emniyetle işlemesini asla ihlal edemez. Büyük stasion müttelik memleketlerin merkezleriyle irtibatını muhafaza eder, harice havadis neşr ederek ecnebi efkârı umumiyasını tenvir eyler ki bu da düşman propagandasına karşı yegâne müessir olan vasıtaadır.

Sonra kıtaat arasında irtibat keyfiyeti, malumdur ki, ötedenberi harbin idaresinde mühim bir mevki işgal eder, telegraf idaresinin sulh vaktında temin ettiği sür'atin lüzumu da bittabi sefer zamanında kat kat artar.

Bu günkü harekâtı harbiye esnasında telegraf telleri germek hemen de mümkün olmayacağı gibi olsa da fennen icrası o derece ibtidai olur ki hattın emniyetle işlemesi kabil olmaz. Münhasıran telegraf tellerine malik olacak olan kaleler ve müstahkem gruplar muhasara altına alınıpda şayet arazinin hali zıyaî işaretler icrasına müsait olmayacak olursa bunların bütün dünya ile olan irtibatları kesilmiş olur.

Telegraf tellerini tahrip etmek, hele tayyare vasıtasile, pek kolaydır.

Evropa Devletleri bu gün fevkelade bir sür'atle silahlanmak hususuna ehemmiyet verdiklerinden radionun harp idaresinde en mühim bir amil olduğunu idrak ettiler ve bu usuli en vasi mikyasta

kabul ve tatbik eylediler. Misal olarak burada *Yugoslaviyayı* göstere biliriz: bu hükûmet Almanya ile olan tamirat hesabında şemendefer malezemesinden ziyade radio tesisatına ehemmiyet ve kıymet vermiştir.

Kezalik rus ordusunun fennen tevessu ve inkişafı noktai nazarından şayani dikkattir ki bu gün mütehasıs mahafilde radioya rus ordusunun başlıca silahi nazariyle bakılmaktadır.

RADİONUN TAYYARELERDE HİZMETİ — Gemilerde olduğu gibi tayyarelerde de radio en emin irtibat vasıtasıdır. Tayyarelerde - bu gün eskimiş olan-duman ile işaret usuli esasen i'timada şayan değildir; zira havanın sisli ve yahut mesafenin pek büyük olması halinde bunun hiç bir faidesi olmaz. Radio tesisatı ise her nevi havaî vasaitte ehemmiyet kazanır. Cihan harbinin son senelerinde tayyarelerin ve kabili sevk havaî sefaının kara ile muvasalaları keyfiyeti radio sayesinde mükemmelen tevessü ve terekki etmiştir.

RADİONUN İKTİSAT İŞLERİNDE HİZMETİ — Radionun millî iktisat ümûrunda hadim olacak surette ve ciddî bir tarzda kullanıldığını ilk defa olarak Almanya'da ve 1922 senesinde görürüz. «Umumî iktisat radio şirketi» namında mevcut olan cemiyet hükûmetten aldığı ruhsata binaen *Königswüsterhausen*-da bir mürsile stasyonu tesis eylemiştir ve bu vasıta ile sabahleyin pek erkenden akşam geç vakıta kadar abonelerine borsa fiatları ve saire gibi iktisadî malumat vermektedir.

RADİONUN HAVADİS VERMEKTEKİ HİZMETİ — Gazetelere ait havadis ve malumatın radio ile tebliğ ve ısmar keyfiyeti de Evropanın bütün büyük şehirlerinde bu gün tamamiyle teammüm ve inkişaf etmiş bir usuldur.

RADİONUN ZİRAATTA HİZMETİ — Malum olduğu üzere zürratın

tenviri esasen istihsalatın tezyidi hususunda mühim bir amildir. O sebeple bunun radio vasıtasıyla doğrudan doğruya icrası en ziyade muvaffakiyeti temin eder. Müstahsillere zürraî istihsalatın o günkü fiyatları tebliğ olunur ve bundan başka yaklaşmakta olan fırtınalar ve yahut çekirge istilası gibi afetler dahi vaktü zamanında bildirilir.

RADİONUN TALİM VE TERBİYE HUSUSUNDA HİZMETİ — Elhasıl halkın tehzip ve terbiyesi emrinde radionun hizmeti pek büyüktür. Meşhur âlimler, devlet adamları, sanatkârlar, muganni ve musikîşinaslar radio ile kendilerini umum halka dinletebilirler.

Hifzussihaya müteallik kavaid ve dersler, iktisadî konferanslar, hadisati cevviyeye ait haberler hep bu vasıta ile tebliğ edilebilir.

RADİONUN SPOR HAYATINDA HİZMETİ. — Radionun spor hayatında da bir ehemmiyeti vardır; zira bu hususa ait havadis ve malumat en seri' bir suretle etrafa ta'mim olunabilir.

Bundan maada radio milli propagandanın da en müessir vesa-itinden biridir.

Hulasa zamanımızda radio artık sırf bir zevk ve zinet vasıtası olmakdan çıkmış ve bütün cihanda en luzumlu tesisat idadına girmiştir. Bunun için bu gün radiosız medeni bir devletin tasavvuru kabîl deyildir. Radionun şimdi bütün dünyada teammüm etmiş olması ise bunun umumî ve şamil olan faidesini en eyi isbat eden bir delildir. Gençliyin talim ve terbiyesi, hastaların ve nekâhet halinde bulunanların eylendirilmesi, ve biraz evvel tadad etmiş olduğumuz umur ve muamelatın temini hususlarında adeta gayri mufarik bir lazımdır!

İşte bizdede çok şükür radio artık teessüs etmiştir; hatta Evropanın muhtelif memleketlerinde dahi takdır ve tahsine mazar olmuştur ki buda milletimizin her sahada kabiliyyetini bir defa daha isbat eyleyen delailden biridir.

Radio şirketinin bu defa yeniden teşkil ve tensik edilen hey'eti id-

ersi radionun bu tadad eylediğimiz havass ve fevaidini tamamen müdrik olduğu için memleketimizde harsü irfan sahasında müfit olmaya bütün kuvvetiyle hasri mesai edecektir. Konferanslar, konserler, edebî ve tarihî musahebeler dinletmek, nafi malumat vermek, velhasıl faideyi mucip olmak için ne lazımsa yapmak bu yeni hey'eti idarenin cümlei mukarreratındandır; zira o biliyor ki radio evlerimizi birer hars ve irfan yurduna tahvil eder.

Zaten terekkiyat ve teceddüdün her şubesinde rehber ve muktedamız olan hükûmeti cumhuriyyemiz radionun tekemmülü ve teammümü hususunda dahi hiç bir yardımı esirgemediyini kemali şükran ile beyan edebiliriz.

Bir kelime ile ifade etmek lâzımgelirse deyebiliriz ki radio her halde ehemmiyetini bütün vüs'at ve kabiliyyeti inkişafıyla heniz tamamen ve kâmilan tahmin ve tayin edemediyimiz en büyük, en nafi, en kıymetli ihtiraldandır.

VAHİD

Şiir

BABAMIN EVİ

Ah, ey babamın evi, ey eski hayalile,
Aşına gönüllere korku gibi giren ev..
Gelip geçmiş günlerden kalan şanlı hâlile,
Büyük timsaller gibi devrana baş veren ev..

Derin, derin duyulur bazan ağır bir koku,
Temellerin küflenmiş, nemlenmiş taşlarından.
Cetlerimin gününden kalbe gelir bir korku,
Aceba neler geçmiş gururlu başlarından..

Yaşlı ağaçlar gibi çevrilen kollarile,
Karşı kızıl dağlara, servilere bakar.
Avlusunda kişneyen zencirli atlarla,
İçinde hiç sönmeyen kızıl ateşler yakar...

Gün doğarken uyanan gümüş yapraklı dallar,
Meltemlerle eyilip gölgelerken camları..

Eşlerine yaklaşp kanatlarını sallar,
Çift çift âşık kumrular dolaşırlar damları...
Sofalarda yanınca altın renkli ışıklar,
Gecenin boşluğundan taşınır kelekler..
Saçaklardan dökülür neş'eler, hıçkırıklar,
Uykusuz gövercinler artık sabahı bekler...

Ah ey babamın evi, ey şanlı yurdu onun.
Seslerini dinlerim gurbet akşamlarında..
Mihrapları yıkılan mabede dönmuş sonun
Ararım hayalimle kuşları damlarında..

Alnım nasıl yazılmış? gözleri âma kader!
Bu bitmeyen şarabı hangi menbadan almış?
Gurbet akşamlarından kalplere akan keder;
Süzülmüş damla damla zehri içimde kalmış? —

SALİH ZEKİ